

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: כח האחדות

פרשת כי תשא

בס"ד | גיליון מס' 170

מה סוד הפרת העוצר הלילי שנחשף בהלוויה?

העשיר לא ירבה (ל, ט"ו)

עלינו, לינוק אנרגיה שמימית כבירה ורבת עוצמה - היא רק כאשר כולנו מאוחדים, שומרים איש על כבוד זולתו ומקירים בערך חברינו.

זה לא תמיד קל, כי גם הגביר עלול לחוש שלא בנוח לנוכח העובדה שאינו רשאי לתת יותר ממחצית השקל, וגם העני עלול לחוש לחץ על שהוא חייב לתת את אותו הסכום בדיוק. אבל זה בדיוק המסר החשוב לכולנו: שנכיר כולנו בערך זולתנו, שנשמור על האחוה והרעות בינינו, שנעמול בכוחות משותפים לשמר ולפתח ולהעצים את אחדותנו!

הבה ניקח את המסר הזה העולה מפרשת השבוע, לחיי היום יום שלנו. מחלוקת עלולה להתלקח תוך שניות אחדות, בבנין המגורים בו אנו מתגוררים, בקהילה, בבית הכנסת, בין החברים. מילה אחת שאינה במקום, פגיעה מיותרת, לשון הרע שטוב לו שלא יצא מהפה, ביטוי פוגעני או לא מכוונ - ואש המחלוקת משתוללת בחוסר שליטה, ומחסלת את כל הנקרה בדרכה.

מאיידך, הויתור ההדדי, השמירה על כבוד הזולת, ההבנה כי חברינו חשובים לנו ויקרי ערך עבורנו, אנו מחוייבים בכבודם ונעשה הכל כדי לשמר אותם בידידות ואחוה עימנו - הם הם הערובה להתרוממות הרוח ולקירוב הלבבות לאבא שבשמים, ולהשפעת שפע אושר ושמחה עד בלי די על כולנו, ככתוב: 'ברכנו אבינו' - כי 'כולנו כאחד יחד'!

בריחה מוזרה שהצילה חיים!

העיר אוז'רוב שבפולין היתה עיר לא גדולה, אך נחשבה למגדלור רוחני הפועם בעוז. בימים שלפני מלחמת העולם הראשונה, כיהן בה כרבי הרה"ק רבי אברהם שלמה מאוז'רוב ז"ע, ובנו - הרה"ק רבי משה יחיאל מאוז'רוב ז"ע, בעל ה'באר משה', כיהן בה כרב בלעדי, ואף פתח בעיר ישיבה, לצד פעילות חסד עניפה למען נזקקי העיר. למרות שהוצעו לו הצעות רבנות מכובדות ונחשבות מהעיר אוז'רוב, ויתר עליהן והעדיף להמשיך להתמסר לצרכי הקהילה - הרוחניים והגשמיים כאחד.

ואז הגיעה מלחמת העולם הראשונה, בשנים תרע"ד - תרע"ה. העיר אוז'רוב הפכה לשדה קרב מדמם, והראשונים לשלם את המחיר - היו כמובן היהודים. הכוחות הרוסים החליטו על גירוש כל יהודי העיר, שנאלצו לאסוף את מיטלטליהם ולצאת אל הלא נודע, כשמבטי לעג של שכניהם הגויים מלווים אותם לדרך. עוד טרם יצאו כבר כבשו איכרי הסביבה כל בית או נכס יהודי, נכנסו, גנבו, שדדו ובזזו מכל הבא ליד, וכל זאת לעיני היהודים הרואים באובדן נכסיהם ועיניהם כלות.

אם לא די בכך, בצאתם את העיר פקדה שריפה קשה את כל העיר ומבואותיה, כילתה את בתיה וחוללה שמות

אחד הדברים המאפיינים את עם ישראל, אחד הערכים שעם ישראל מתמסר אליהם בכל לבו ונפשו - הוא ערך השלום והאחדות. התחושה שבקרב כולנו היא, שכולנו עם אחד, בנים לאותו אב אהוב, אחים יחדיו לצרה ולשמחה. בכל עת מצוא ובכל זמן, יהודים הם עם אחד - יחיד ומיוחד, שהאחדות שבו מחממת את הלב ומרגשת את הנשמה. אשרינו שזכינו להיות חלק מעם מאוחד, הנשמר מכל משמר למנועי מחלוקת או תגרה מיותרת.

פרשת השבוע, הפותחת במצוות נתינת מחצית השקל, טומנת בחובה עוד אוצר יקר על מעלת האחדות, שכדאי שכולנו נכיר. הבה נראה את ר' וולף הגביר, אשר זוכה להערכה רבה והכל חרדים לכבודו, מגיע לבית המקדש לתת מחצית השקל. הוא שולף פנקס שיקים של 'חשבון מנהלים', מוציא מכיס חליפתו היוקרתית עט מזהב, ובבואו לרשום - הגזבר פוקד עליו: 'חצי שקל רבי וולף, אגורה אחת לא יותר, כמו כולם בדיוק!'

דקה אחריו, מגיע ר' חייקל העני. מורגל הוא להלך בצדי הדרכים, משתדל להשתמט מכל הוצאה שאינה חובה. בבואו לגזבר, הוא שומע את אותן מילים פשוטות ונחרצות: 'חצי שקל ר' חייקל, אגורה לא פחות!' - כי זה מה שביקש בורא עולם בפרשת השבוע, שהעשיר לא ירבה והדל לא ימעטי, כולם שווים ובעלי ערך זהה בדיוק, אין שווים יותר ואין שווים פחות!

כי מחצית השקל היא התרומה המיועדת לקרבן התמיד - הוא הקרבן המגן על עם ישראל 24 שעות ביממה 365 יום בשנה, ותנאי הכרחי להיותו קרבן ציבור מושלם - הוא שכל הציבור יהיה שווה בנתינה עבורו, כולם שווים לחלוטין. מלבד עצם הנתינה המשותפת ויעוד התרומה, המושג 'קרבן ציבור' הוא במהותו קשר רוחני נפלא עם אבא שבשמים, ולכן כה חשוב וקריטי לקשר הזה להתקיים באופן בו כולם שווים לחלוטין.

כי התנאי הראשון לאחדות מושלמת - הוא ההבנה שכל יהודי שווה, משמעותי, בעל ערך ייחודי. בוודאי שיש יהודים בכל הרמות הרוחניות והאישיות, אך לא ניתן לזלזל באף אחד מהם, כי קיומו של כל אחד הוא קריטי להשלמת התמונה המלאה. וכמו פאזל שהופק למושלם רק כשכל חלקיו במקומם, כך שלימות ההגנה השמימית על העם היהודי היא רק בהבנה שכל היהודים שווים בחשיבותם, לא ניתן לזלזל באף אחד מהם, ויש לברוח מכל מחלוקת ביניהם!

את התגלית הזו מגלה בעל ה'אבן שלמה' בפרשה זו, בהאירו את האושר הרב הטמון בהבנה שכל יהודי הוא רק מחצית, ונדרש לערך המיוחד של זולתו, כדי להשלים את שלמותו הרוחנית. כי ההתרוממות המיוחדת של בני ישראל, היכולת של כולנו - כאומה שלימה ומאוחדת - לעמוד מול האתגרים שלנו, להתייצב בגאון מול הקמים

נס רפואי מדהים!

היה זה לפני כחודש ימים, בעיר בית שמש. על אחד מתושבי העיר נפלה צרה לא פשוטה: בסייעתא דשמיא נפלאה, ערכו לבתו כבת 12 בדיקה מסויימת, אף שלא הוצרכה לה. תוצאות הבדיקה הריצו את ההורים אל הרופא, שחתם מיד על הפניה דחופה לבית החולים...

ואז, רגע לפני שיצאו מהבית, העלתה האשה רעיון: 'אולי כדאי שנשתמש בכח האחדות? אולי נעשה שימוש בכלי הנפלא שגילה הרה"ק החווה מלובלין ז"ע, שהתבטא כי כח אחדות החברים לגזור גזירה, גדול ונעלה מכוחו של צדיק? ואכן, האב סבר וקיבל, וזימן לביתו את חבריו עימם הוא מתוועד מזה שנים מעת לעת, להסב יחדיו ולערוך 'חבורה' באהבה ואחוה, כשהם מברכים אותו שהכל יעבור בשלום.

כשהגיעו לבית החולים, ניכר מתח על פני הצוות הרפואי, שהרבה בבדיקות, עירוים וזריקות, לאורך לילה שלם, באופן מדאיג ואולי מוזר. האב היה מודאג, זו לא הפעם הראשונה שהוא בבית החולים, ומעודו לא נתקל בכזה מתח ולחץ בקרב הצוות הרפואי. הוא שמר את תמיחתו בלבו עד אור הבוקר, ואז פרש אותה בפני הפרופסור המטפל.

תשובתו של הפרופסור החרידה את לבו: 'גם אני איתך בתמיחתך, אין לי מושג... אני יכול רק לגלות את אוזניך, שבכניסתכם לבית החולים היתה בתך בסכנת חיים ממשית, חד וחלק. לכן דאגנו כל כך לשלומה, ונאלצנו לתת אינספור עירוים ובדיקות. היה לכם נס שבאתם, ועוד שרשרת ניסים לאורך כל הלילה. עד שראינו שיפור משמעותי במדדים ובתך יצאה מכלל סכנה!'

את הסיפור המדהים שמענו מאבי הבת בכבודו ובעצמו, והוא מאיר עד כמה גדול כח האחדות להגן ולהושיע. הבה נתאחד זה עם זה, נכיר בגודל הענין של החבורה ואחוות הרעים, ודרך זה נשפיע רוב טובה וברכה!

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל בן מאיר הלוי גולדשמיט (אריאלי)

בכל הרכוש שנתנו. בני הקהילה מצאו את עצמם בעירום ובחוסר כל, וכשהתירו להם הרוסים לשוב העירה - שבו כולם לאוז'רוב חפויים ואבלים, מחפשים מוצא, עידוד וניחומים על כוס התרעלה העוברת עליהם. ה'באר משה' נזעק להצלת אחיו, במאמץ אדיר גייס כספים והחל לכוון את הקהילה מחדש, ואז התרגשה ובאה עליו צרה חדשה:

מגיפת הדבר. המגיפה הפילה חללים רבים, בהם גם הרבנית הצדקנית רעייתו של ה'באר משה'. מיד אחר כך, בשנת תרע"ח, נפטר עליו אביו הרה"ק רבי אברהם שלמה זי"ע, והוא נותר אלמן ויתום מאביו הגדול, כשעול הקהילה המרוסקת והמדממת כולה מוטל על כתפיו הצעירות...

כאן התגלתה דמותו המאירה של ה'באר משה' במלוא יפעתה. הוא לא נתן לגזירות הקשות לשבור את רוחו, והוא שעמד לעדתו כעמוד האש - המאיר את הדרך החשוכה ומחמם את הלב. בכוחות לא לו אסף את השברים, ופעל כדי לשוב ולבנות את בית הכנסת ואת מקוה הטהרה, את מוסדות החינוך ואת בתי התמחוץ, הכל בנה בעל ה'באר משה' בעשר אצבעותיו לאחר החורבן הנורא שעברה הקהילה.

ואז, לאחר שנים של מסירות נפש והשקעה אדירה עד כלות הכוחות, לאחר לילות כימים של עבודה מאומצת למען הכלל והפרט, לאחר הקרבה שאין מילים לתארה למען קהילת אוז'רוב עד שראה אותה פורחת בכתחילה - - -

נשא ה'באר משה' את רגליו, והיגר לארצות הברית. במהירות, בחופזה, כנמלט ממש. מה קרה לו לרבי האהוב והנערץ שבנה את הקהילה מחורבותיה? מה הכריח אותו לברוח לארץ כה רחוקה לאחר שכה התמסר למען תושביה?!

שנים ארוכות ריחפה השאלה בחלל, עד שה'באר משה' בעצמו נתן את התשובה... היה זה שנים רבות אחר כך, לאחר מלחמת העולם השנייה. אל חדרו נכנס יהודי, ותינה את צערו. הוא סיפר כי בנה בעשר אצבעותיו את מוסדות הקהילה בשכונה בה הוא מתגורר, פתח את בית הכנסת וארגוני הסיוע בקהילה, והתמסר להצלחת כל אחד מבני הקהילה - רובם אודים מוצלים מאש התופת הנאצית.

'ולאחר כל זאת', סיפר אותו יהודי ופרץ בבכי, 'בני הדור הצעיר, רוצים להשתלט על הקהילה שבניתי במאמץ רב ותוך מסירות נפש. הם החלו לשנות את סדרי הזמנים, מבקשים לשנות את סדר היום בבית הכנסת, פועלים הפוך מכל הוראה שלי. רבי! פנה היהודי אל ה'באר משה', 'עוצה לי עצה כיצד להתמודד עם הצירה הנוראה הזו שניחתה עליי בעיצומו של יום בהיר!'

ואז, פנה אליו ה'באר משה', וסיפר את סיפור חייו. את מסירותו והשקעתו למען הקהילה באוז'רוב שבפולין, את מלאכת השיקום שהשקיע, ואת בית המדרש והמוסדות שפתח ופיתח. 'ובכל זאת ברחתי לארצות הברית, התנדע למה?!

היהודי שם אוזנו כאפרכסת, סוד גדול עומד להתגלות. וכך סיפר הרבי: 'כי לפתע קמו אנשים וקראו עוררין על היותי מנהיג הקהילה ורבה הבלתי מעורער. ידעתי שיש לי חסידים רבים בעיר, ידעתי שהם יילחמו על כבודי וינהלו קרב עיקש על מעמדי - ודווקא לכן ברחתי. ברחתי מהמחלוקת הנוראה הזו שאיימה לפרוץ, העדפתי להגיע למקום ציה ושממה כמו ארצות הברית באותם ימים - ובלבד שהמחלוקת לא תגיע בשולי בגדי, שלא יהיה לי חלק בה ולו כמלוא נימה!'

הרבי נשם עמוקות והמשיך: 'והלא תדע בני, מה היה הסוף העצוב של הקהילה'. כאן פרץ הרבי בבכי על צאן מרעייתו, למרות השנים הרבות שחלפו ולמרות שברח מאש המחלוקת שאיימה להתלקח ביניהם - צערו על בני הקהילה היה כאובדן בניו ממש. 'כשהנאצים י"ש נכנסו העירה, הם אפילו לא טרחו לשלוח את יהודי אוז'רוב למחנות. פשוט העמידו את כולם בשתי שורות ישרות, וירו בהם בזה אחר זה...'

ואני ניצלתי. כי ברחתי מאש המחלוקת! - סיכם הרב, והותיר לבן שיחו להסיק לבד את המסקנות...

את הסיפור הנפלא הזה, שמענו מנינו של ה'באר משה', הרה"ק ר' דוד בקר שליט"א בן כ"ק האדמו"ר מאוז'רוב שליט"א, והוא טומן בחובו מסר נורא הוד: אש המחלוקת היא קטסטרופה נוראית, היא פוגעת בצודקים ושאינם צודקים כאחד, אינה מבחינה בין טובים לרעים.

כשרואים מחלוקת מתגלעת, כשניצוץ מחלוקת מתחיל להתלקח - אדם חכם נושא את רגליו ובורח, מה לו ולצרה הזאת. יתכן שהוא צודק, יתכן שהוא מאוד מאוד צודק, לפחות כמו ה'באר משה' ביחס לקהילה אותה הקים וייסד ושיקם. ועדיין, כדאי לראותו מול העיניים כדי לזכור כיצד נהג, כדי להימלט ולהינצל.

רק האחדות - היא המבטיחה סייגת אדמיני, ברכות שמים, רוממות הרוח. אחדות מרוממת את בני ישראל, מקרבת אותם לאביהם שבשמים, מביאה בכנפיה ישועות וברכות לרוב. הבה נשמור על אחדותנו מכל משמר, כי כוחנו באחדותנו!

דפיקות באישון ליל...

היה זה לפני כשמונים שנה, בתקופה בה התנהל מאבק מתמשך עקוב מדם בין השלטון הבריטי ששלט בארץ, לבין המחותרות היהודיות. אחד מאמצעי הביטחון שהשליט הבריטי היה 'עוצר', לפיו נאסרה יציאה מהבית בין השעות 6 בערב ל-6 בבוקר. מי שנתפס מהלך בחוצות קריה בשעות הערב והלילה - נעצר מיידית

או חלילה נורה בידי החיילים הבריטיים שפטרו ברחובות ופיקחו על ביצוע העוצר במלואו.

והנה, לילה אחד, בשעה 2 בלילה, נחרד הגאון רבי משה חברוני זצ"ל - ראש ישיבת חברון, לשמוע דפיקות בדלת הישיבה. למרות שהנקישות היו עדינות משהו, מפלס החדרו בלבד זינק לגבהים. מי הוא זה הדופק האלמוני, שיצא לרחובה של עיר בעיצומו של עוצר? ואולי אלו החיילים הבריטיים בעצמם? הוא ניגש לדלת, שאל 'מי שם', ונענה: 'דער פעטער' - הדוד. עתה רווח לו קמעא - כי הלא לא מדובר בחיילים בריטיים, אלא בדודו - הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל!

הוא פתח את הדלת והזמין את רבי איסר זלמן להיכנס, כשהוא תמיה מיד: 'מה הביא את הדוד ככזה בהילות לישיבה, באמצע הלילה ותוך חירוף נפש? מה כל כך בוער ולא סובל דיחוי עד שעת בוקר?'

רבי איסר זלמן נראה כמי שציפה לשאלה, והשיב בפשטות כי צצה לו קושיא ברמב"ם מוקשה, והוא חפץ לפרוש אותה בפני אחיינו הגאון ולדון עמו בצוותא בעניינה, כדי שהדברים יעלו ברורים ומחוררים, שכן עד שהרמב"ם לא יתרוץ ויובן יפה - לא יוכל לתת תנומה לעפעפיו... רבי משה נענה לאתגר בשמחה, ויחידו הם ישובו ודנו בקושיא המורכבת שעה ארוכה, עד שהדברים הוסברו והובהרו, ורבי איסר זלמן פנה לצאת לשוב לביתו...

'לא, במטותא', עצר רבי משה את רבי איסר זלמן, 'הלא סכנה להסתובב בחוץ, יש עוצר! ימתן ככודו בישיבה עד שעת בוקר, תוכלו גם לנוח כאן. לצאת עכשיו? מה כל כך דחוף?'

רבי איסר זלמן הודה על ההזמנה, אך הסביר כי לא ייענה לה, שכן הוא צריך לכתוב את התירוץ במחברתו. לא הועילו כל תחנוניו של רבי משה, ולמרות הסיכון - קם רבי איסר זלמן ויצא לביתו בשעת לפנות בוקר מוקדמת, כדי לכתוב מיד את התירוץ במחברת!

בהלווייתו של רבי איסר זלמן, עמד אחיינו רבי משה והספידו, סיפר את הסיפור והוסיף: 'ראו נא ראו, עד היכן הגיעה אהבת התורה שלו. הוא היה מוכן להסתכן בשעת לילה, לצאת הלך וחזור תוך הפרת העוצר, כדי ליישב רמב"ם מוקשה ולשמר את התירוץ במחברתו. אהבת תורה עד כדי מסירות נפש!' - אמר בשבח דודו.

אלא שכשבא רבי משה לנחם את זודתו הרבנית בימי השבעה, הפטירה לעברו: 'לא כך היה המעשה...', ולנוכח מבטי התמיהה שלו - שכן הוא גיבור המעשה והיה עד לפרטיו, הסבירה: 'כל המעשה שונה לחלוטין. הוא בכלל לא עוסק באהבת התורה שלו - שבודאי יהיה אדירה ונעלית. הסיפור עוסק במשהו אחר! - וכאן פתחה הרבנית וסיפרה את הסיפור מנקודת מבטה:

לא בחינם נותר רבי איסר זלמן ער באותו לילה, אלא משום שבאותה תקופה נדרשה המתנה ארוכה להדפסת ספר בבית הדפוס, והנה בתחילת הערב קיבל הודעה כי מישהו שתורו נשמר לו ליום המחרת בשעה 8 בבוקר - ביטל את עבודת ההדפסה שתכנן. בעל הדפוס עדכן את רבי איסר זלמן, כשהוא מתרה בו להביא את תכריך כתביו עד 8 בבוקר בדיוק, כדי לתפוס את התור שהתפנה, לפני שיעבור ללקוח הבא בתור ברשימה, ויאלץ לחכות לתורו בעוד כשנה...

רבי איסר זלמן והרבנית התיישבו לעסוק בסידור הכתבים לדפוס, ולפתע נזעק רבי איסר זלמן: 'לא יתכן, לא נוכל להמשיך!' - קבע לפתע. 'הרי יש לי שלושה אחיינים גאוניים - רבי אהרן כהן, רבי יחזקאל סרנא, ורבי משה חברוני. את השניים הראשונים אני מזכיר בספר ומצטט מפייהם, ואילו מרבי משה חברוני לא הזכרתי דבר! הוא עלול להיפגע!'

'הוא לא ייפגע', קבעה הרבנית לעומתו. 'הן רבי משה עניו ושפל ברך, לא מחפש את כבודו האישי. האם בשל כך נוותר על ההזדמנות להדפיס את הספר כבר מחר ולחסוך שנה של עיכוב?' אך רבי איסר זלמן טען מנגד: 'לא יעלה על הדעת, לא אדפיס ספר בלי לצטט גם משהו מפיו. לא יקום ולא יהיה, גם במחיר עיכוב הדפסת הספר!'

ואז, במוחה של הרבנית עלה רעיון גאוני, לצאת באישון ליל לישיבת חברון, לפרוש קושיא בפני רבי משה - שרבי איסר זלמן כבר ידע את התירוץ עליה, ולהיכנס עמו בשיחה עד שיענה את התירוץ בעצמו... רבי איסר זלמן הבין כי זו הדרך היחידה להדפיס את הספר עם שחר, והוא שם את נפשו בכפו והפר את העוצר הלילי הלך וחזור, הכל כדי שיוכל לכתוב תירוץ בשם אחיינו רבי משה בספר היורד בשעת בוקר מוקדמת למכבש הדפוס!

'הלא תבינו', סיימה הרבנית, 'כי יותר ממה שהיה רבי איסר זלמן מתמיד וגאון בתורה - היה מתמיד וגאון בזהירות בכבוד הזולת, במאמץ למנוע כל סרך פגיעה או מחלוקת. כדאי היה לו להסתכן בעיצומו של ליל, כדי למנוע מאחיינו ספק פגיעה!'

סיפור זה, המופיע בספר 'אדרבה', מעורר וקורא: לפעמים מניעת הפגיעה דורשת תשומת לב מרובה, השקעה אדירה, מאמץ לא פשוט. ועדיין, בכל עת שעומד לנגדנו ספק ספיקא של פגיעה, הבה נראה את רבי איסר זלמן מתרוצץ באישון ליל במרכז ירושלים תוך הפרת העוצר, רק כדי למנוע ספק פגיעה מאחיינו, רק כדי לוודא שלא יתגלגלו הדברים כך שרבי משה חברוני יחוש צביטה בלב...

מניעת המחלוקת, מניעת הפגיעה המפעילה קיטוב לבבות - הן ערך כה נעלה ששווה כל מאמץ. הבה נתאחד יחדיו כדי לשמור על כבוד הזולת, למנוע כל חשש מחלוקת. ככל שנרבה בזהירות בכבוד הזולת - כך נשמור על אוירת חיינו זכים וטהורים מכל בדל מחלוקת ופירוד לבבות. ונזכה להשפיע עלינו שפע טוב מן שמיא!